

Avtorsko
delo v
izobraževanju

Mateja Trojanšek

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

347.78:37

TROJANŠEK, Mateja

Avtorsko delo v izobraževanju / Mateja Trojanšek. – Ljubljana : Grafis
Trade : Inštitut za pravo, 2000

ISBN 961-90819-6-X (Grafis Trade)

108929536

Mateja Trojanšek

Avtorsko delo v izobraževanju

Uredila: Metka Uršič

Oblikoval: Eduard Čehovin

Grafična priprava: Studio Signum, d.o.o.

Izdal in založil: Inštitut za pravo d.o.o. in Grafis Trade d.o.o., Ljubljana, 2000

Za založnika: Andrej Berden

Tisk: Grafis Trade, d.o.o.

© Inštitut za pravo, d.o.o., Ljubljana, 2000

Povzetek

Pričujoče AVTORSKO DELO V IZOBRAŽEVANJU obravnava precej ozko področje avtorskega prava. Omejuje se prvič na opredelitev avtorskega dela, pri čemer niso zajete avtorske pravice, ki z njim nastanejo, kršitve in varstvo pa so omenjeni le na kratko. In drugič, omejuje se na avtorska dela, ki se pojavljajo v izobraževanju. Obravnava nekatere med njimi, posebej naštete v tretjem poglavju. Najprej so omenjena avtorska dela, ki jih v izobraževalnem procesu ustvarijo učitelji ali profesorji: učna literatura, govornjena dela, izpiti in izpitna vprašanja. Sledijo dela učencev ali študentov (diplomska in magistrska dela, doktorske disertacije in druge naloge, ki nastanejo med izobraževanjem). V zadnjem delu je predstavljena problematika opredelitve izobraževalnih programov kot avtorskih del v nedržavnih izobraževalnih ustanovah oziroma ustanovah, ki so zunaj procesa rednega izobraževanja.

Razprava se dotakne tudi drugih oblik dela v izobraževanju, ki ne izpolnjujejo pogojev za avtorskopravno varstvo po zakonu o avtorski in sorodnih pravicah ali pa so po tem zakonu opredeljene kot neavtorska dela. V omenjenih sestavnih delih razprave je tematika predstavljena tako, da bi njeno razlago lahko uporabili tudi pri razlagi problemeov na tem področju v prihodnje.

Synopsis

COPYRIGHT WORK IN EDUCATION (AVTORSKO DELO V IZOBRAŽEVANJU) discusses of a quite narrow field of copyright law. First the research is limited to the field of copyright works alone, where any wider discussion on author's rights and infringement is left out and where legal protection of those rights is mentioned only briefly. Secondly the thesis is limited to presentation of copyright works in education. The thesis deals with copyright works individually discussed in the third chapter. First mentioned are copyright works created in the educational process by the teachers and college and university professors where the study literature, spoken works, exams and exam questions are mentioned. Following is a chapter mentioning the copyright works of students (diploma thesis, thesis for achieving Master's degree, doctoral thesis and other work created in education). The last chapter deals with of the problems of educational programs as copyright work in non-state educational institutions or those that are not part of regular education.

Mentioned are also other forms of work that do not qualify as copyright work according to the Slovenian copyright law or those that are qualified as non-protected creations by law. The mentioned chapters of the present work try to present the issues in question to enable their use on individual problems in practice or in future copyright cases.

Predgovor

Naše ravnanje in razvoj sta usodno zaznamovana z ustvarjalnostjo kot eno najbolj kompleksnih in skrivnostnih dogajanj v človeku.

Anton Trstenjak

Glavna pravna veja, ki obravnava in ureja ustvarjalnost oziroma njene rezultate, je pravo intelektualne lastnine, v njenem okviru pa zlasti avtorsko pravo. Dolga leta smo se v Sloveniji premalo zavedali njegove pravne vloge; šele v zadnjem času pridobiva pomen, in to na prav vseh področjih.

Eno takih področij je izobraževanje v najširšem pomenu besede. Izobraževanje, ne glede na vrsto in stopnjo, je imelo in ima številne probleme, med katerimi se nekateri – v zadnjem času prav drastično – navezujejo tudi na avtorsko pravo. Temu vidiku, in sicer njegovi aktivni, pedagoški plati, je posvečeno pričujoče delo mlade in nadarjene diplomirane pravnice Mateje Trojanšek. Avtorsko pravo z vsem svojim instrumentarijem – od moralnih in materialnih pravic ter njihovega varstva, preko plačil honorarjev, vse do ustreznih davčnih posledic – temelji na avtorskem delu. Z njegovim obstojem ali neobstojem avtorsko pravo stoji ali pade. Te resnice se je zavedela avtorica in se v razpravi lotila prav tega temeljnega vprašanja glede na novo slovensko zakonodajo, dosedanje (redko) sodno prakso in pravno doktrino. Tako je pred nami besedilo, ki prvič pri nas pregledno in na enem mestu obravnava dela v izobraževanju kot avtorska dela. Zato bo prav gotovo zanimivo vsem, ki delujejo na tem področju; poleg njih bi morale zanimati tudi tiste, ki tako ali drugače posegajo v izobraževanje in mu z davčnimi in drugimi intervencijami določajo nadaljnjo usodo.

Dr. Miha Trampuž

Uvod

Čeprav je avtorsko pravo pravna veja, ki se je v obliko, kakršno poznamo danes, razvila v 18. stoletju, je pretežno nastajalo šele v zadnjih desetletjih. Najobširnejše spremembe je doživelo z razvojem tehnologije filma, radia ter v današnjem času računalništva in seveda interneta. Poleg teh najvidnejših novih pojavov se potreba po avtorskoprnem varstvu pričinja kazati tudi na področjih, na katerih ga prej nismo toliko zasledili, saj se je zdelo, da tam ni potrebno. Eno takšnih področij je izobraževanje.

Izobraževanje je družbena dejavnost, namenjena oblikovanju posameznikovih sposobnosti, pridobivanju in širjenju znanja ter posredno pospeševanju družbenega in tehnološkega razvoja. Njegovo izvajanje je pod nadzorom države. Delo v izobraževalnih ustanovah poteka na različnih področjih, bodisi znanosti bodisi umetnosti.¹ Pogosto gre za individualno stvaritev. Ker pa problematika avtorskoprnega varstva zajema le majhen kos vsakdanjega dela in so stvaritve namenjene poučevanju v izobraževalnih ustanovah, se ta vprašanja ne pojavljajo dostikrat. Tudi če so avtorjeve pravice kršene, predpostavljamo, da avtor ne uveljavlja njihovega varstva, prav zato ker je njegov namen prenesti znanje, ne pa omejevati razširjanje informacij. V nekaterih drugih primerih (učbenik, predavanje) je popolnoma jasno, da gre za avtorsko delo, in se avtorskoprnno varstvo dosledno izvaja, zato kršitve le redko zasledimo.

Odpirajo pa se nova področja v izobraževalnem procesu, na katerih se oblikujejo avtorska dela. S ponovno uvedbo mature, na primer, se pojavlja problem avtorskoprnega varstva pri sestavljalvcih izpitnih vprašanj. Tudi pri izvedbi izpitov na univerzi, kjer je delo manj usmerjeno v pedagoški proces in je na višji strokovni ravni, se zastavlja vprašanje, ali ga lahko opredelimo kot avtorsko. Ob podrobnejši obravnavi nekaterih primerov hitro ugotovimo, da so oblike avtorskih del, naštetih v 2. odstavku 5. člena zakona o avtorski in sorodnih pravicah,² samo okvirne opredelitve in da moramo sami presoditi, ali dani primer izpolnjuje predpisane predpostavke. Sem bi lahko šteli predavanje, ki nastopa v tako različnih oblikah, da moramo vsako posebej preveriti preko predpostavk iz 1. odstavka 5. člena zakona o avtorski in sorodnih pravicah.

Ob obravnavanju avtorskega dela v izobraževanju srečamo le malo konkretnih primerov ali omemb v teoriji. Verjetno zato, ker se izobraževanje šele pričinja spopadati s problematiko avtorskega dela in njegovega varstva. To področje se tudi čedalje bolj razvija in država podpira ustanavljanje nedržavnih izobraževalnih ustanov. Pričakujemo lahko, da bomo s časom imeli vedno več zasebnih osnovnih in srednjih šol, odvisno od dejanskega razvoja.³ Kot kaže dosedanji razvoj – računalništvo in informatika sta si utrdila svoje mesto med znanostmi – bodo našla mesto v izobraževanju tu-

¹ Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji, str. 13 do 31.

² Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (UL RS št. 21/95).

³ Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji, str. 13 do 31.

di nova znanstvena področja, tako pa se bo postavilo še več vprašanj tudi za zakonodajalce, ne samo za sodnike, ki razsojajo v posameznih primerih.⁴

Avtorsko pravo je nastalo prav zaradi podpore ustvarjalnosti v znanosti in umetnosti. Tudi izobraževanje in še posebno ustvarjanje novega na tem področju mora biti med dejavnostmi, ki jih družba podpira.

---

⁴ Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji, str. 13 do 31.

1. Opredelitev avtorskega dela

1.1 Kratek oris razvoja avtorskega prava

O avtorskem pravu lahko govorimo šele od srede 18. stoletja. Rimljanom je bila ideja o tem tuja. Čeprav so visoko cenili umetnost in so bili umetniki deležni vseh časti, so si zaslužili le priznanje, ne pa tudi pravno varovanih pravic. Tedaj so že poznali založnike in založniške pogodbe, toda bile so tržne narave in niso vključevale varstva avtorjevih pravic.⁵

Tudi srednjeveško pravo ni obravnavalo avtorskega prava. Dokler je bilo treba književna dela prepisovati, kar je bilo drago in dolgotrajno, ni bilo potrebe po avtorsko-pravnem varstvu. Ta zamisel vznikne šele v 15. stoletju, s pričetkom tiskarstva. Knjiga postane tržno blago kot druge dobrine. Ko je bila natisnjena, so jo drugi lahko ponatisnili, s tem pa se je izdelava knjige zanje pocenila. Zato so tiskarji zahtevali od oblasti izdajo privilegijev, s katerimi so jim odobrili monopol za tiskanje neke knjige za omejeno obdobje. Najstarejši znani tak privilegij je bil izdan v Benetkah leta 1469.⁶

Privilegiji so bili podlaga razvoju avtorskega prava. Res je, da so prvotno varovali interese založnika, a posredno so varovali tudi interese avtorjev, ki so od založnika prejeli honorar. Sčasoma so postali privilegiji vir avtorjeve zaščite in so se izdajali avtorjem samim, da so lahko tiskali svoje delo. Večjo pozornost so posvečali avtorjem in varstvu njihovih pravic predvsem v renesansi in humanizmu. Poleg prepovedi ponatiskovanja in razmnoževanja so bili sprejeti tudi predpisi, ki vse bolj poudarjajo avtorjevo osebnost in tako njegovo osebnopravno varstvo. V takratnih evropskih državah se čedalje bolj širijo tudi zahteve po skupnih nacionalnih predpisih. Leta 1709 je kot prvi izšel angleški zakon s področja avtorskega prava (Statute of Queen Anne), ki daje avtorjem pravico, da 14 let razmnožujejo svoje delo.⁷ V Franciji revolucija ukine privilegije in avtorji dobe izključno pravico do ekonomskih koristi, ki izhajajo iz njihovega dela. Avtorske pravice so bile v Franciji varovane vsaj od leta 1820. V Nemčiji je pričel veljati pruski zakon o avtorskem pravu že leta 1837.⁸

Kmalu po nastanku nacionalnih zakonodaj se pojavi problem mednarodnega varstva. Sprva so države sklepale bilateralne dogovore o varstvu pravic avtorjev. Da bi se izboljšalo varstvo avtorskih pravic, so leta 1886 podpisali bernsko konvencijo, po kateri nastane mednarodna unija za varstvo književnih in umetniških del. V konvenciji je osnovno načelo asimilacije ali nacionalno načelo. Večina ameriških držav pa ni bila včlanjenih v bernsko, ampak v panameriško unijo, ki je nastala leta 1910 v Buenos

⁵ Spaič, str. 24.

⁶ Spaič, str. 25.

⁷ Marett, str. 5.

⁸ Ulmer, str. 135; Spaič, str. 26.

Airesu. Države članice te unije so podpisnice panameriške konvencije, sklenjene leta 1928 v Washingtonu.

Da bi se varstvo avtorskih pravic poenotilo po vsem svetu, se je stremelo k podpisu svetovne konvencije s področja avtorskega prava. Tako je bila leta 1952 v Ženevi podpisana univerzalna konvencija o avtorski pravici, ki velja poleg bernske, panameriške in bilateralnih konvencij.⁹

Razvoj avtorskega prava na današnjem ozemlju Republike Slovenije se prične v času habsburške monarhije. Na ozemlju Avstro-Ogrske je veljal cesarski patent o varstvu književne in umetniške lastnine od 1846. leta. Po tem predpisu in skladno z običnim državljskim zakonikom se je avtorju priznavala izključna pravica izkoriščati svoje delo. Leta 1895 je bil ta zakon razveljavljen in nadomeščen z zakonom o avtorski pravici na delih književnosti, umetnosti in fotografije. Zakon je veljal vse do nastanka stare Jugoslavije in je uveljavil še več varovanih del. Po prvi svetovni vojni je leta 1929 sprejet zakon o zaščiti avtorske pravice. Zgledoval se je po sodobni zakonodaji in je bil napisan v skladu s takratnim besedilom bernske konvencije. Leta 1930 je tudi Jugoslavija pristopila k bernski uniji s pridržkom glede pravice prevoda.¹⁰ Z nastankom socialistične Jugoslavije po drugi svetovni vojni dobimo na našem ozemlju nov predpis, zakon o zaščiti avtorske pravice leta 1946, a takrat nova država še ni bila članica bernske unije. Zato se je ta zakon razlikoval od bernske konvencije (to je Jugoslavija ratificirala šele leta 1951), s pridržkom glede prevodov del jugoslovanskih avtorjev v jezike jugoslovanskih narodov. Zakon iz leta 1946 je bil v koliziji s predpisi bernske konvencije. Poleg tega je bil takratni družbeni razvoj usmerjen v podružbljanje dejavnosti, s tem pa tudi intelektualnega ustvarjanja. Drugi razlog, da se je pokazala potreba po novem zakonu, je bil vse večji napredek na tehničnem področju. Tako se je vse od podpisa bernske konvencije pripravljali novi zakon na področju avtorskega prava in sprejet je bil leta 1957 kot zakon o avtorski pravici.¹¹

Na diplomatski konferenci v Stockholmu so bile leta 1967 sprejete spremembe bernske konvencije, ki so razširile obseg mednarodnega varstva avtorskih pravic. Nacionalna zakonodaja se je morala prilagoditi spremembam, saj je Jugoslavija medtem ratificirala še univerzalno konvencijo o avtorski pravici. Tako je bil leta 1968 sprejet nov zakon o avtorski pravici, v skladu z ustavnimi spremembami pa je bil še leta 1978 revidiran, sledile pa so novele jugoslovanskega zakona vse do leta 1990. Ta zakon je vključil na področje avtorskega prava samoupravne sporazume in dogovore ter dodelil večjo vlogo republikam.¹²

Z osamosvojitvijo Slovenije se je pričela pripravljati nova zakonodaja na tem področju. Po večletnih pripravah je bil leta 1995 sprejet Zakon o avtorski in sorodnih pravi-

⁹ Spaič, str. 27.

¹⁰ Trampuž/Oman/Zupančič: Komentar ZASP, str. 438.

¹¹ Spaič, str. 28-30.

¹² Spaič, str. 31 do 37; Trampuž, Avtorsko, str. 16 do 18; Trampuž/Oman/Zupančič: Komentar ZASP, str. 438.

cah (ZASP; UL RS 21/95). Strokovnjaki za avtorsko pravo menijo, da gre za enega naj sodobnejših zakonov s tega področja. Med drugim uveljavlja več materialnih pravic, opredeljuje razmerje med avtorsko in lastninsko pravico, pravice, sorodne avtorski, podaljšana je doba varstva in uvedenih še nekaj sprememb. Sodišča in druge ustanove, kakršne so inšpekcije, carina ali policija, se morajo čim prej in čim bolj temeljito seznaniti z novim predpisom, da bo avtorsko pravo in varstvo avtorskih pravic na njegovi podlagi stopilo tudi v prakso.¹³

1.2 Splošno o avtorskem delu

Zakon o avtorski in sorodnih pravicah, UL RS 21/95, skladno s konvencijskim pravom določa, da je avtorsko delo individualna intelektualna stvaritev s področja književnosti, znanosti in umetnosti, ki je na kakršen koli način izražena.¹⁴ Zakon s primeri našteva posamezne oblike avtorskih del¹⁵ in nekatere med njimi so opisane v naslednjih poglavjih. Iz prej omenjene opredelitve lahko razberemo, kaj določa avtorskega delo:

1. Stvaritev

Avtorsko delo mora biti rezultat človekovega ustvarjanja. Le človek je sposoben ustvarjanja, zato delo živali in stroja ni avtorsko delo. Prav tako ni nekdo avtor stvaritve, ki je plod dela drugega človeka. Ustvarjeno delo mora biti posledica avtorjevega delovanja in umskega dela, tako da neki predmet (npr. korenina, fosil), ki ga je nekdo našel, ni avtorsko delo.¹⁶

2. Področje ustvarjalnosti

Področja ustvarjalnosti so natančno določena v 1. odstavku 5. člena ZASP, to so književnost, znanost in umetnost. Ta tri področja so priznana po konvencijskem pravu in v doktrini. S pojavom tiska se je avtorsko pravo najprej razvilo na področju književnosti. Nato se je pojavila potreba še po varstvu ustvarjanja v znanosti in umetnosti.¹⁷ V novejšem času se najhitreje razvija avtorsko pravo na znanstvenem področju in tu bo tudi v prihodnosti nudilo veliko sprememb in novosti. Področja ustvarjalnosti so konkretizirana s posameznimi primeri avtorskih del, naštetih v 2. odstavku 5. člena ZASP.

3. Intelektualnost

V literaturi o avtorskem pravu se uporablja tudi izraz duhovnost, kar pomeni, da je avtorsko delo rezultat duhovnega izražanja. Avtor podaja svoje misli, čustva ali ideje na lasten način, tako da razkriva svoje notranje doživljanje ali sprejemanje ustvar-

¹³ Predpisi o avtorski in sorodnih pravicah, str. 5–7.

¹⁴ 1. odstavek 5. člena ZASP; Trampuž/Oman/Zupančič: Komentar ZASP, str. 28–34.

¹⁵ 2. odstavek 5. člena ZASP; Trampuž/Oman/Zupančič: Komentar ZASP, str. 35–44.

¹⁶ Trampuž, Likovna ..., str. 32; Ulmer, str. 127; Trampuž/Oman/Zupančič: Komentar ZASP, str. 30.

¹⁷ Spaič, str. 24; Trampuž/Oman/Zupančič: Komentar ZASP, str. 30.

jenega, svojo osebnost. Prav zato je avtorsko delo netelesna (imaterialna) dobrina in ga ločimo od njegovih nosilcev.¹⁸ Razlikujemo pesmi od papirja – knjige, v kateri so izdane – ali sliko od platna in barve. Na teh medijih je avtorsko delo le izraženo. Tako stvaritev vzpostavlja moralne in materialne avtorske pravice, takoj ko je izražena.

4. Izraženost

Dokler avtor svojega dela ne izrazi v sliki, pisno, v besedi ali na kakšen drug izrazni način, zaznaven človekovim čutom, avtorsko pravno varstvo ni vzpostavljeno.¹⁹ Stvaritev, ki še nastaja, ne da bi bila zaznavna človekovim čutom, je še del avtorjevega duha, je neizražena. Ni pa potrebno, da je delo tudi fiksirano na nekem mediju. To velja predvsem za govore in predavanja in druga govorjena dela, ki jih slušno zaznamo, izražena pa so le z besedami, ne da bi bila napisana. Oblike izraženosti so lahko tudi take, da dela ne moremo neposredno zaznati. Razvoj moderne tehnike omogoča, da stvaritve zaznavamo tudi posredno z optičnimi in drugimi napravami.²⁰

5. Individualnost

Individualnost pomeni, da mora biti delo osebno in »izvirno«. Pri ustvarjanju avtor razvije vse svoje duhovne sposobnosti, da prikaže nov, sebi lasten pogled ali zamisel.²¹ To razlikuje avtorjevo delo od množice drugih del z istega ustvarjalnega področja in tistih, ki so enako ali podobno oblikovana ali izražena.²² Individualnost ne označuje nujno novosti, na primer glede tematike dela, saj šele avtorjeva osebna nota razlikuje njegovo tihožitje od drugih tematsko podobnih slik.²³ Ta predpostavka ločuje avtorska dela od vseh drugih, saj zahteva določeno raven ustvarjalnosti in »izvirnosti«. Prav zato je najteže opredeliti posamezno delo po tem merilu.

Ni pa pomemben za obstoj in varstvo avtorskega dela njegov obseg. Varovan je lahko že stavek ali znak oziroma simbol. Samo kadar bi bil obseg dela tako zmanjšan, da ne bi več dopuščal ustvarjalnosti, ga ne bi mogli šteti med avtorska dela. Enako niso pomembni vzgibi, namen in pogostost uporabe.²⁴

Kot sem omenila, za avtorsko delo ni pomembno, da je materialno fiksirano. Veliko izraznih oblik ne zahteva materialnih nosilcev in jih človek zazna neposredno s katerim od čutov.

Stvaritev, ki izpolnjuje opisane predpostavke, vzpostavlja avtorsko pravno varstvo takoj, ko je izražena in jo človek lahko zazna. Avtorska pravica je enovita pravica na avtorskem delu, ki vključuje avtorjeva osebna in premoženjska upravičenja.²⁵

¹⁸ Trampuž, Likovna ..., str. 33; Trampuž/Oman/Zupančič: Komentar ZASP, str. 30.

¹⁹ Ulmer, str. 130.

²⁰ Trampuž, Likovna ..., str. 35 in 36; Trampuž/Oman/Zupančič: Komentar ZASP, str. 32.

²¹ Ulmer, str. 133.

²² Trampuž, Likovna ..., str. 34.

²³ Trampuž/Oman/Zupančič: Komentar ZASP, str. 31.

²⁴ Cigoj, str. 14.

²⁵ 15. člen ZASP; Trampuž/Oman/Zupančič: Komentar ZASP, str. 69 do 70.

Avtor pridobi avtorsko pravico s samo stvaritvijo, ne podeljuje je zakon in za njeno pridobitev ni potrebna registracija ali izpolnitev drugih formalnih pogojev.²⁶ Ustava Republike Slovenije jo uvršča med človekove pravice in temeljne svoboščine (60. člen).

1.3 Posebnosti avtorskega dela v izobraževanju

Izobraževanje je zelo široko področje, saj zajema vse stopnje, od osnovne in srednje šole do višjih šol in univerze. Poleg tega poznamo še izobraževanje odraslih, raznovrstne izobraževalne tečaje in strokovne seminarje. Področje se vse bolj razvija in širi. Zato se razvijajo tudi oblike dela v izobraževanju. Napreduje pa tudi sodobna družba in družbeni odnosi. Sodobna družba zahteva varstvo pravic posameznika v pravnih in v delovnih razmerjih. Avtorski zakon je podlaga uvrščanja ustvarjalnega dela na vseh družbenih področjih, in tako tudi v izobraževanju, med avtorska dela. Obstajajo avtorska dela na tem področju, za katera ni sporno, da ustrezajo zakonski kvalifikaciji, so pa tudi taka, ki so na izobraževalnem področju nova.

Nerešena je problematika avtorskega dela pri sestavljanju izpitnih vprašanj za maturo in pri ocenjevanju maturitetnih nalog. Gotovo bi se pojavila tudi pri drugih izpitih, če bi obsegali tako širok krog sodelavcev in kandidatov. Pri izvedbi izpitov na univerzi so se prav tako pokazale težnje po njihovem uvrščanju med avtorska dela. Najspornejši pa so izobraževalni programi, saj so mnenja glede njihove avtorskopravne kvalifikacije različna. Tudi v literaturi ali sodni praksi se zahteve po avtorskopravnem varstvu še niso pojavile.

Avtorsko delo v izobraževanju je mnogokrat omejeno s predpisi, učnimi načrti in drugimi smernicami; avtor mora upoštevati pedagoške cilje, učno snov, stopnjo izobrazbe tistih, ki sprejemajo njegovo delo itd. Zato se morda zdi, da je njegovo delo omejeno in zato premalo individualizirano. Vendar če pogledamo raznovrstnost, kreativnost, intelektualnost in individualnost učne literature, nam je jasno, da večinoma ni razloga, da je ne bi uvrstili med avtorska dela. Po istih merilih moramo opredeliti tudi vsako drugo ustvarjalno delo v izobraževanju, saj le tako lahko zanesljivo ugotovimo, ali spada med avtorska dela ali ne.

---

²⁶ 14. člen ZASP; Trampuž/Oman/Zupančič: Komentar ZASP, str. 67.

Zaključek

Z osvetlitvijo opisane problematike sem želela postaviti predvsem nekaj smernic za razmišljanje in razlago avtorskopравnih pojavov in razmerij, ki nastanejo z ustvarjalnim delom v izobraževanju. Hkrati sem spoznala, da je ta problematika šele na začetku poti, da bo verjetno minilo še nekaj časa, preden se bo o več primerih s tega ozkega področja avtorskega prava razpravljalo tudi na sodišču ali v teoriji. Upam, da je moje razmišljanje, ki sem ga podprla s splošnimi ugotovitvami pravne teorije, posameznimi primeri in razlago pravnih določil, dovolj jasno in bo v pomoč pri razlagi katerega od spornih primerov v prihodnje.

V vsakem poglavju sem opisala avtorskopравno problematiko glede na eno od najpogostejših oblik avtorskega dela v izobraževanju. Zato je razprava le okvirna; z nadaljnjim razvojem izobraževanja in ustvarjanja v njem bo sorodnih oblik verjetno vse več. Takšen razvoj pa ni značilen le za opisano področje, ampak za vsa, ki jih zajema avtorsko pravo. Zakoni in drugi ustrezni predpisi ne morejo biti tako natančni, da bi zajeli prav vsako obliko ustvarjanja. Zato moramo poiskati razlago posamičnega primera v zakonu in v jasneje razloženih ali večkrat obravnavanih sorodnih pojavih. Sodna praksa iz avtorskopравne problematike je veliko manj obsežna kot za druga pravna področja in se spori s tega področja se redkeje rešujejo šele pred sodiščem.

Človek je ustvarjalno bitje. K ustvarjanju stremi, ker je povezano z razvojem. Civilizacijski razvoj sodobne družbe je že raznovrsten, torej je jasno, da se bo na tako raznovrstnih področjih pojavljalo tudi ustvarjanje in njegovi rezultati – avtorska dela. Ta so nekaj edinstvenega in prav je, da so varovana po posebnih predpisih, ki omogočajo avtorju uveljavljanje njegovih moralnih in premoženjskih upravičenj.

Tudi v izobraževanju je čedalje več oblik ustvarjalnega dela. Tako kot na drugih področjih lahko izobraževalne stvaritve izpolnjujejo predpostavke za uvrstitev med avtorska dela ter za uveljavljanje in varstvo avtorskih pravic. Z doslednim priznavanjem avtorskih pravic na tovrstnih delih bi lahko pripomogli tudi k postavitvi izobraževalnih dejavnosti na tisto mesto v družbi, ki jim gre.